

*Якубовський С.А. *, Тараненко В.Ю. ***

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Партнерський діалог між Україною та ЄС відбувається під час проведення щорічних засідань Саміту Україна-ЄС, де розглядаються питання боротьби з нелегальною міграцією, організованою злочинністю та тероризмом, реформування прикордонного менеджменту, візової політики тощо.

Новим етапом співробітництва між Україною та ЄС після розширення Євросоюзу та запровадження політики сусідства було погодження спільного плану дій, в якому встановлено перелік пріоритетів співпраці, як в рамках, так і поза рамками УПС. Серед них переговори щодо спрощення візового режиму між Україною та ЄС, угода про реадмісію та створення ЗВТ. Україна виходить з того, що реалізація зазначеного документа має сприяти посиленню співпраці між Україною та ЄС в умовах розширення, створити необхідні умови для переходу в майбутньому до якісно нового рівня відносин з ЄС.

Україна розраховує на порівняно швидке введення безвізового режиму з ЄС. Мета спільного діалогу - розробити «дорожню карту», відповідно до якої Брюссель складає список рекомендацій і обов'язкових розпоряджень до виконання. Безперечно, це буде мати вплив на міграцію, зокрема трудову. Також можна відмітити, що заходи, які будуть здійснені при реалізації умов Брюсселя та введення безвізового режиму, сприятимуть лібералізації ринку праці між нашою країною та ЄС.

Вже протягом тривалого часу у світі ведуться дискусії з приводу трудової міграції. З розвитком глобалізації міжнародної економіки у світовому господарстві постійно зростають її обсяги. Водночас зростають прибутки та грошові перекази тих, хто працює за кордоном. При цьому обсяги та розміри цих трансфертів зростають швидше, ніж кількість міжнародних мігрантів, які мають позитивний вплив на ВВП та розвиток економік країн-реципієнтів.

Для країн походження мігрантів, якою в разі взаємної лібералізації ринку праці між Україною та ЄС буде Україна, міграція приносить додаткові прибутки у вигляді грошових переказів мігрантів додому. Грошові перекази, як свідчать дослідження Світового банку, можуть сприяти зростанню країни загалом, якщо їх витрачають на фінансування освіти, охорони здоров'я та капіталовкладень. Вони також сприяють збільшенню доходів на особу, зменшуючи бідність і нерівність у доходах.

За офіційними даними, за кордоном працюють більше 3,5 млн. громадян України, 2% з яких - легально. Однак, насправді, ці показники можуть бути на багато більшими - від 4,5 до 7 млн., тобто більше ніж 10% всього населення. Виходячи з кількості працездатної групи населення, цей показник складає майже третину всього працездатного населення країни.

Незважаючи на світову фінансову та економічну кризу, обсяги грошових переказів у 2008 році мігрантів, працюючих за кордоном, вражають. За даними Світового Банку в 2008 вони вислали до країн, які розвиваються понад 328 млрд. дол., що майже на 15% більше, ніж попереднього, 2007 року. Причиною можна вважати те, що економічний спад впли-

*доктор економічних наук., професор, завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

**здобувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ває на ці процеси із певним запізненням. У 2009 році прогнозується зменшення обсягів грошових переказів на 5-8%, що дорівнюватиме приблизно 290 млрд. дол. Це може негативно вплинути на економічний розвиток тих країн, міграційний капітал яких складає значну частину ВВП, наприклад, за даними 2008 року 45,5% ВВП Таджикистану, 38,8% - Молдови. В Україні цей показник дорівнював 2% ВВП і безперечно впливає на рівень споживання домогосподарств, розвиток підприємництва тощо. За даними НБУ, в Україну переказують гроші із 190 країн світу. Минулого року основні грошові потоки в країну надходили з Росії - 48%, США - 9%, Італії - 6,5%, Іспанії 6%, Великобританії - 3,5% а з України - до Росії - 35%, Грузії - 9%, Узбекистану - 6,5%. Треба відмітити, що значну питому вагу у обсязі грошових переказів до України мають країни ЄС. За даними НБУ, з початку 2009 року до України вже надійшло 2,9 млрд. дол.

Перевагою міграційного капіталу для країн, що розвиваються та зокрема для України, під час кризи вважається те, що його обсяги скорочуються на багато повільніше, ніж інші потоки ресурсів, такі як прибутки від торгівлі, прямі закордонні інвестиції. У 2009 році обсяги грошових переказів, згідно прогнозів, зменшаться на 0,9%, у найгіршому випадку - не більше, ніж на 6%

Процес інтеграції в Європу набирає темпів і все більше усвідомлюється в Україні як реальний фактор зростання вітчизняної економіки. Поряд із переговорами про введення безвізового режиму іншим етапом інтеграції є ЗВТ. Цей процес потребує меншої координації зовнішньоекономічної політики, зберігає незалежність країн у формуванні митної політики по відношенню до третіх країн, дає змогу вирішити питання щодо спільних ринків, економічних спілок та розвитку простих форм міжнародної інтеграції. Євроінтеграція є головним та незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України.

Сьогодні відбувається актуальний діалог між Україною та ЄС про створення ЗСТ. Проміжний технічний документ про створення ЗСТ має бути укладеним до жовтня 2009 року.

Існує низка проблем, які стосуються створення ЗВТ між Україною і ЄС. Зокрема можна виділити вимоги ЄС щодо правил походження товарів, які є досить суворими, тому підтвердження походження може стати значним нетарифним бар'єром для торговельних відносин між Україною та ЄС.

Позитивні наслідки потенційного створення ЗВТ є набагато ширшими, ніж навіть вступ України до СОТ. ЗВТ дасть можливість значного збільшення обсягу поставок вітчизняної продукції до Європи, так як передбачає скасування експортних та імпорتنих митних тарифів на товари, якими торгують сторони, та повну лібералізацію торгівлі послугами. Доречі, вільний рух капіталу та робочої сили розглядається сторонами протягом семи років після створення ЗВТ. Однак, виходячи з того, що Україна та ЄС збережуть за собою право використовувати інструменти, що передбачені угодами СОТ для захисту своїх ринків у випадку виникнення критичних проблем, класична ЗВТ матиме обмежене застосування. Це дасть можливість сторонам захищати найбільш чутливі ринки.

На даний момент найбільш ймовірним кроком між Україною і ЄС є створення ЗВТ у торгівлі промисловими товарами, виключаючи торгівлю продукцією сільського господарства, харчової промисловості тощо. Цей захід може забезпечити зміну структури української економіки у середньостроковій перспективі і зробити її більш привабливою для ПІІ. Збільшення потоків ПІІ є вигідним, як для України, так і для ЄС. Європейський інвестор зможе отримати більші прибутки, так як економіка країни, яка розвивається, зростає швидше, ніж економіка розвиненої країни. Наша країна, у свою чергу, потребує більше іноземного довгострокового капіталу, який допоміг би провезти реструктуризацію економіки. Вітчизняні підприємства можуть отримати досвід, технології, покращуючи про-

дуктивність українського промислового сектора, як відбувалось і у країнах двох останніх розширень ЄС.

Позитивна динаміка товарообігу між Україною та ЄС спричинена саме створенням ЗВТ. Адже згідно даних Держкомстату, ЄС є основним торговим партнером України. До країн Євросоюзу Україна експортує третину своїх товарів.

У 2005 році обсяг торгівлі товарами з країнами ЄС становив 21,1 млрд. дол. У тому числі, експорт - 9,2 млрд. дол., імпорт - 11,9 млрд. дол. Цей показник на 10% більше, ніж у 2004 році. У 2005 році ЄС посідав друге місце за обсягом товарообігу з Україною. Тоді частка ЄС в українському експорті складала 30% загального обсягу та в українському імпорті-33% загального обсягу. У 2006 році масштаб товарообігу між Україною та ЄС збільшився на 15,9% у порівнянні з аналогічним періодом 2005 року. Якщо у 2006 році негативне сальдо становило 3,6 млрд. дол., то у 2007 - 7,8 млрд. дол. У 2007 році Україна демонструвала високі темпи росту товарообігу з Євросоюзом - на рівні 27%. Обсяг товарообігу з ЄС у минулому році становив 41 млрд. дол. Частка торгівлі з Євросоюзом в загальному товарообігу України склала 34 %.

Частка України в зовнішній торгівлі товарами ЄС зросла більше, ніж у два рази за цей період. У 2008 році на Україну припадало 0,9% імпорту ЄС (25 місце серед торговельних партнерів ЄС) та 1,8% експорту ЄС (13 місце). У торгівлі ж України ЄС займає перше місце. Частка імпорту України в країнах ЄС склала в 2008 році 45,5%. Для порівняння: Росія - 24,9%, Китай - 18,5%, Туркменістан - 5%, Туреччина, Білорусь, США-близько 2%. Частка експорту до країн Євросоюзу склала 31% (Росія 21,5%, Туреччина - 8,2%, Болгарія, Білорусь, США, Єгипет приблизно 3%).

Таким чином, можна зробити наступні висновки: угода про вільну торгівлю зменшить витрати на імпорт з ЄС для українських підприємств і споживачів, а також сприятиме доступу України до єдиного ринку ЄС, який є найбільшим у світі. Ця угода буде частиною ширшої політики Євросоюзу, спрямованої на створення стабільного європейського кола сусідів за допомогою поглиблення економічних зв'язків.

Впровадження ЗВТ між Україною та ЄС матиме суттєвий позитивний вплив на економіку України, зокрема в контексті залучення інвестицій. Законодавчі зміни та гармонізація правил провадження бізнесу в Україні з європейськими, що відбудуться в процесі створення зони поглибленої вільної торгівлі з ЄС, матимуть суттєвий вплив на вирішення цілої низки гострих питань, що заважають ефективному провадженню бізнесу в Україні і мають негативний вплив на інвестиційний клімат. У процесі вступу до ЗВТ з ЄС буде врегульовано важливі проблемні питання, що існують у сферах корпоративного управління та прав акціонерів, земельних відносин і нерухомості, оподаткування та валютного регулювання.

Впровадження ЗВТ сприятиме переходу України до режиму вільно конвертованої валюти. Великі іноземні інвестиції позитивно впливатимуть на утвердження гривні як міцної валюти за відмови від системи фіксованих валютних курсів.

Що стосується економіки загалом, можна зазначити збільшення прямих іноземних інвестицій та підвищення конкурентоспроможності економіки, як позитивні наслідки. А в свою чергу, збільшення залежності від зовнішніх чинників та значне зростання валютних ризиків, як негативні.

Література:

1. Оцінка наслідків угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.icps.com.ua/doc/FTA_Impact_U.p
2. Перспективи візового діалогу між Україною та ЄС. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zn.ua/1000/1550/63913/>

3. МОМ в Україні: Огляд діяльності, 2005-2008 рр. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.iom.org.ua/index.php?page=news&id=133&type>
4. Перспективи економічних відносин між Україною та Європейським Союзом, Центр соціально-економічних досліджень CASE Україна, Київ, 2006 р.
5. Європейська інтеграція України. Офіційний сайт МЗС України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/400.htm>
6. Міжнародна міграція та розвиток , доповідь Генеральної Асамблеї, ООН
7. Офіційний сайт Головного управління зовнішньоекономічної інтеграції Одеської обл. держ. адміністрації [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ved.odessa.gov.ua>
8. Зовнішньоторговельні відносини України та ЄС: стан та перспективи . [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ved.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=19322%0D%0A&id=1150>
9. Сайт зовнішньоекономічної діяльності . [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mdoffice.com.ua>